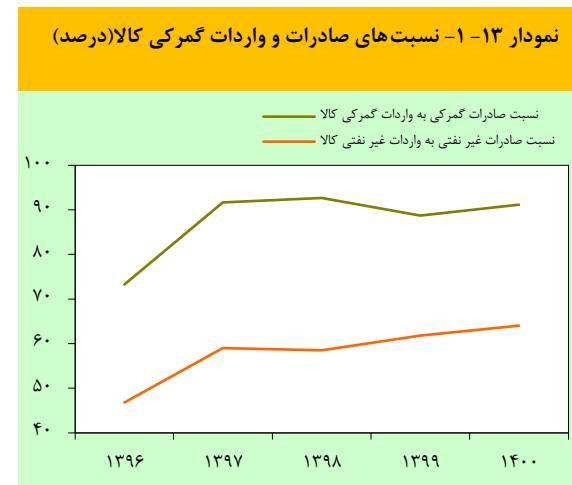

کسری تراز بازرگانی گمرکی در سال ۱۴۰۰ به رقم ۴/۷ میلیارد دلار رسید که در مقایسه با سال قبل از آن به میزان ۶/۷ درصد افزایش نشان می‌دهد. همچنین، سهم واردات از کل ارزش مبادلات با ۰/۷ واحد درصد کاهش نسبت به سال قبل از آن به ۵۲/۳ درصد رسید. سهم واردات از وزن مبادلات نیز با افزایش ۲/۲ واحد درصدی نسبت به سال قبل از آن به ۲۵/۲ درصد رسید.

جدول ۱۳-۱- بازرگانی خارجی(بدون نفت، گاز و برق)

سهم(درصد)	درصد تغییر		سال	ارزش(میلیون دلار)		
	۱۴۰۰	۱۳۹۹		۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۳۹۸
۵۲/۳	۵۳/۰	۳۶/۳	-۱۱/۸	۵۲۹۹۶	۳۸۸۹۰	۴۴۰۹۲
۴۷/۷	۴۷/۰	۴۰/۱	-۱۵/۷	۴۸۲۹۷	۳۴۴۸۵	۴۰۸۸۶
		۶/۷	۳۷/۴	-۴۶۹۹	-۴۴۰۵	-۳۲۰۵
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۳۸/۰	-۱۳/۷	۱۰۱۲۹۴	۷۲۳۷۶	۸۴۹۷۸
جمع کل(۱+۲)						
۲۵/۲	۲۳/۰	۲۲/۱	-۵/۸	۴۱۱۹۳	۳۳۷۳۰	۳۵۸۲۵
۷۴/۸	۷۷/۰	۸/۵	-۱۵/۵	۱۲۲۱۳۷	۱۱۲۶۱۶	۱۲۳۳۰۲
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۱/۶	-۱۳/۵	۱۶۳۳۳۰	۱۴۶۲۴۶	۱۶۹۱۲۷
جمع کل(۱+۲)						
مأخذ: آمار بازرگانی خارجی کشور، گمرک جمهوری اسلامی ایران						
۱- بدون احتساب معیقات گازی						

در سال ۱۴۰۰، به دنبال کاهش محدودیتهای ناشی از شیوع بیماری کرونا در عرصه تجارت بین‌الملل از قبیل کاهش محدودیتهای ناظر بر حمل و نقل بین‌المللی کالا و مسافر، فرایند تجارت کالا و خدمات میان کشورها تسهیل گردید و اینامر باعث شد تا فعالیتهای اقتصادی کشورها به میزان قابل توجهی نسبت به سال ۱۳۹۹ افزایش یابد و از رکود خارج شود. علی‌رغم تداوم تحریمهای مالی و اقتصادی دولت آمریکا، حجم و ارزش بازرگانی خارجی گمرکی کشور در این سال نسبت به سال قبل از آن افزایش یافت.

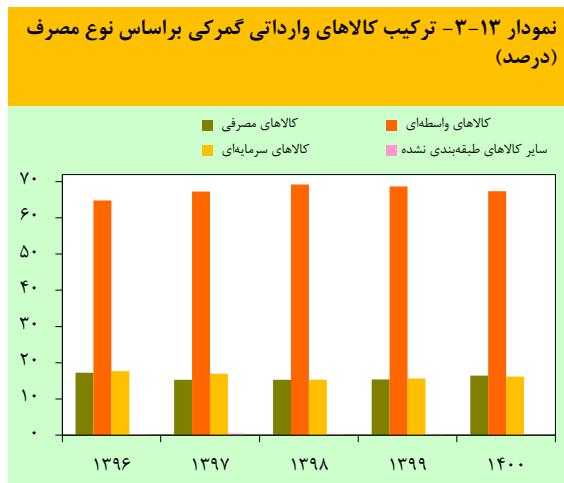
۱-۱۳- مبادلات تجاری

حجم مبادلات تجاری اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۰ در مقایسه با سال قبل از آن از نظر وزنی و ارزشی افزایش یافت. طی این دوره، مجموع ارزش دلاری مبادلات تجاری گمرکی با ۳۸/۰ درصد افزایش به ۱۰۱/۳ میلیارد دلار و مجموع وزنی این مبادلات با ۱۱/۶ درصد افزایش به ۱۶۳/۳ میلیون تن رسید.

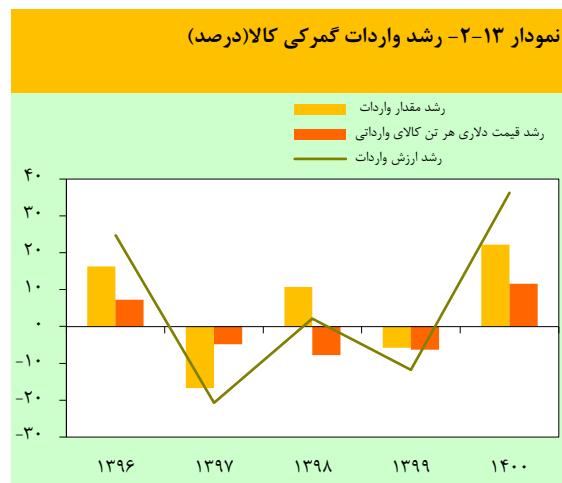
۲-۱۳-واردادات

طبقه‌بندی کالاهای وارداتی بر حسب نوع مصرف

نشان می‌دهد که سهم «مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای» از کل واردات با $1/4$ واحد درصد تغییر در سال ۱۴۰۰ در مقایسه با سال قبل از آن به $67/3$ درصد کاهش یافت. همچنین، سهم گروه «کالاهای سرمایه‌ای» با $0/5$ واحد درصد افزایش به $16/1$ درصد و سهم گروه «کالاهای مصرفی» با $1/1$ واحد درصد افزایش به $16/5$ درصد رسید.

در سال ۱۴۰۰، ارزش سیف واردات گمرکی به 52996 میلیون دلار رسید که در مقایسه با سال قبل از آن $36/3$ درصد افزایش نشان می‌دهد. در این سال، وزن کالاهای وارداتی با $۲۲/۱$ درصد افزایش نسبت به سال قبل از آن به 41193 هزار تن و قیمت هر تن کالای وارداتی با $11/6$ درصد افزایش به 1287 دلار رسید.

جدول ۲-۱۳- ترکیب واردات گمرکی براساس نوع مصرف (میلیون دلار)

سهم(درصد)	درصد تغییر		سال			مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای	
	سال	سال	سال	سال	سال		
۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷
$67/3$	$68/7$	$33/4$	$-12/4$	35668	26733	30505	6746
$16/1$	$15/6$	$40/6$	$-9/9$	8549	6081	6746	$15/6$
$16/5$	$15/4$	$45/6$	$-11/0$	8721	5991	6727	$15/4$
$0/1$	$0/2$	$-32/5$	$-24/2$	58	86	113	$0/1$
$100/0$	$100/0$	$36/3$	$-11/8$	52996	28890	44092	جمع کل

اقلام عمده وارداتی سال ۱۴۰۰ را تشکیل دادند. مجموع سهم گروه‌های مزبور از ارزش واردات گمرکی در سال ۱۴۰۰، معادل $79/2$ درصد بود که به میزان $۰/۸$ واحد درصد در مقایسه با رقم مشابه سال قبل از آن افزایش داشت.

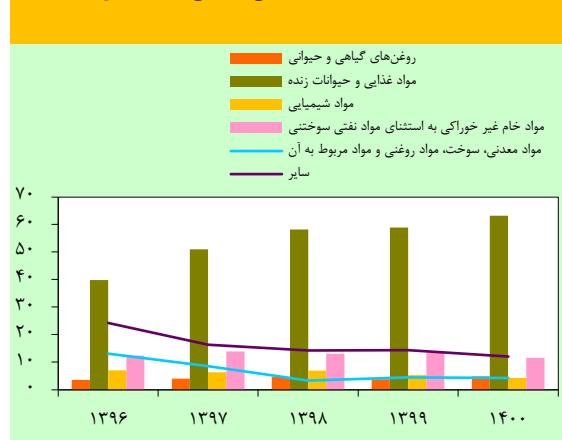
گروه‌های «ماشین‌آلات و لوازم حمل و نقل»، «مواد غذایی و حیوانات زنده»، «مواد شیمیایی» و «مواد خام غیر خوراکی به استثنای مواد نفتی سوختی» به ترتیب با $۳۵/۶$ ، $۳۵/۰$ ، $۲۲/۰$ ، $۱۴/۷$ و $۶/۸$ درصد سهم از کل ارزش واردات،

گزارش اقتصادی و تراز نامه سال ۱۴۰۰

جدول ۱۳-۳- ارزش واردات گمرکی براساس اقلام اصلی تشکیل دهنده آن (میلیون دلار)

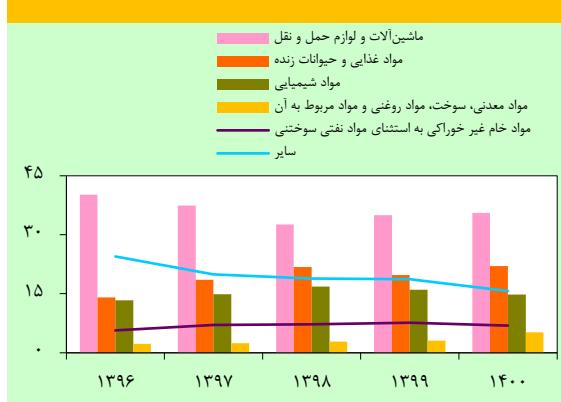
سهم(درصد)		درصد تغییر		سال			
۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۳۹۸	
۳۵/۶	۳۵/۰	۳۸/۵	-۵/۳	۱۸۸۵۴	۱۳۶۱۶	۱۴۳۷۳	ماشین آلات و لوازم حمل و نقل
۲۲/۰	۱۹/۷	۵۲/۲	-۲۰/۱	۱۱۶۸۰	۷۶۷۲	۹۵۹۶	مواد غذایی و حیوانات زنده
۱۴/۷	۱۶/۰	۲۵/۵	-۱۶/۲	۷۸۰۲	۶۲۱۶	۷۴۱۹	مواد شیمیابی
۶/۸	۷/۶	۲۲/۲	-۶/۰	۳۶۲۴	۲۹۶۶	۳۱۵۷	مواد خام غیر خوراکی به استثنای مواد نفتی سوختنی
۲۰/۸	۲۱/۶	۳۱/۱	-۱۱/۸	۱۱۰۳۶	۸۴۲۰	۹۵۴۶	سایر
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۳۶/۳	-۱۱/۸	۵۲۹۹۶	۳۸۸۹۰	۴۴۰۹۲	جمع کل

نمودار ۱۳-۵- ترکیب کالاهای وارداتی گمرکی از نظر وزن(درصد)

سهم قاره آسیا به عنوان بزرگترین تامین‌کننده نیازهای وارداتی کشور در سال ۱۴۰۰، نسبت به سال قبل از آن واحد درصد افزایش یافت و ارزش واردات از این قاره از ۲/۱ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۹ به ۴۱/۹ میلیارد دلار در سال ۲۹/۹ مورد بررسی رسید. در مقابل، سهم قاره اروپا از کل ارزش واردات کشور در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال قبل از آن، به میزان ۲/۵ واحد درصد کاهش یافت. در سال ۱۴۰۰، ارزش واردات کالای گمرکی از قاره اروپا با ۲۰/۵ درصد افزایش به ۹/۸ میلیارد دلار رسید. در این سال، سهم قاره آمریکا از واردات ۰/۵ واحد درصد نسبت به سال قبل از آن افزایش یافت و سهم قاره‌های آفریقا و اقیانوسیه تغییر چندانی نداشت.

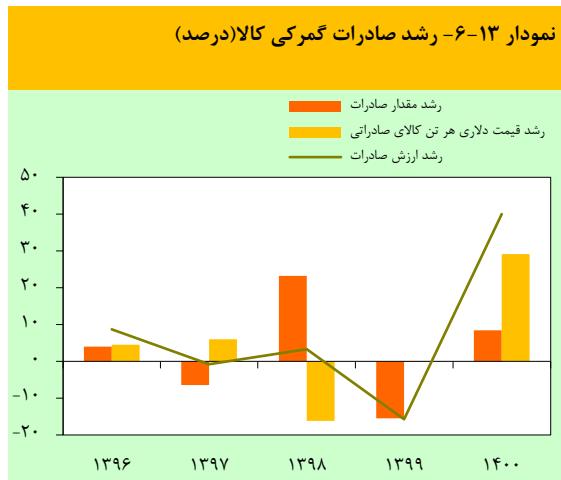
نمودار ۱۳-۴- ترکیب کالاهای وارداتی گمرکی از نظر ارزش (درصد)

در سال ۱۴۰۰، کشورهای امارات متحده عربی، چین، ترکیه، آلمان، روسیه، هند، سوئیس، عراق، انگلیس و هلند در جایگاه اول تا دهم بزرگ‌ترین شرکای تجاری ایران در بخش واردات قرار گرفتند. در سال مورد بررسی، نسبت‌های تمرکز^(۱) سه، پنج و ده کشور اول از شرکای وارداتی به ترتیب ۶۵/۲، ۶۲/۰ و ۸۴/۰ درصد بود که در مقایسه با سال قبل از آن، نشان‌دهنده افزایش تمرکز واردات در هر سه سطح می‌باشد.

۱- این نسبت‌ها از مجموع سهم سه، پنج و ده کشور اول از کل واردات گمرکی به دست می‌آیند.

۹۲/۵ و ۵۱/۴ درصدی و ارزش صادرات در گروه «کالاهای سنتی و کشاورزی» با کاهش ۱۲/۵ درصدی مواجه بود. در این سال، ارزش هر تن کالای صادراتی در مقایسه با سال قبل از آن ۲۹/۱ درصد افزایش یافت و به ۳۹۵ دلار در هر تن رسید.

در سال ۱۴۰۰، ارزش واردات از کشورهای عضو اسکاپ ۲۷/۱ میلیارد دلار و سهم این گروه از کشورها از کل ارزش واردات ۵۱/۱ درصد بود. همچنین، ارزش واردات کالا از کشورهای عضو اتحادیه اروپا، کشورهای عضو اکو و کشورهای عضو اتحادیه پایاپای آسیایی به ترتیب به ۶/۵ و ۵/۹ و ۲/۰ میلیارد دلار با سهمهای ۱۲/۳، ۱۱/۲ و ۳/۹ درصد از کل ارزش واردات گمرکی رسید.

۱۳-۳- صادرات^(۱)

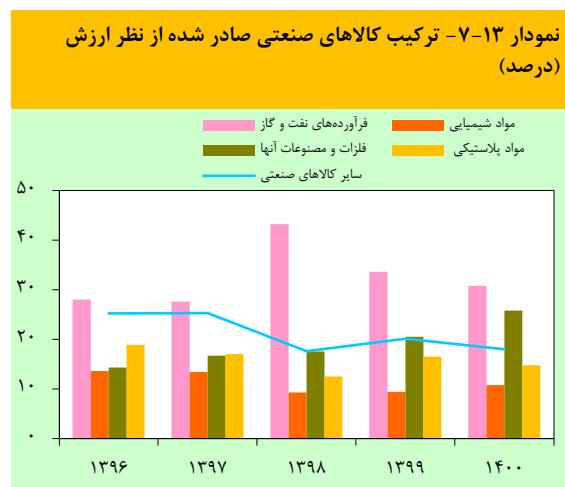
در سال ۱۴۰۰، ارزش صادرات گمرکی با ۴۰/۱ درصد افزایش نسبت به سال قبل از آن به ۴۸/۳ میلیارد دلار و وزن صادرات گمرکی با ۸/۵ درصد افزایش به ۱۲۲/۱ میلیون تن رسید. ارزش صادرات در گروههای «کلوخه‌های کانی فلزی» و «کالاهای صنعتی» نسبت به سال ۱۳۹۹ به ترتیب با افزایش

جدول ۱۳-۴- ارزش صادرات گمرکی

(میلیون دلار)

سال	کالاهای سنتی و کشاورزی	کلوخه‌های کانی فلزی	کالاهای صنعتی	کالاهای طبقه‌بندی نشده	جمع کل
۱۴۰۰	۴۸۲۹۷	۲۴۴۸۵	۴۰۸۸۶		۱۰۰/۰
۱۳۹۹	۴۶۳۸	۵۳۰۱	۲۸۲۸۸	۶۰۵	۱۰۰/۰
۱۳۹۸	۴۹۷۸	۱۰۸۵	۳۴۷۰۴	۱۱۹	
۱۳۹۷	۵۶۰	۲۹۱	۲۸۲۸۸	۲۷۲	
۱۳۹۶	۵۳۰۱	۱۰۸۵	۳۴۷۰۴	۶۰۵	

مأخذ: گمرک جمهوری اسلامی ایران

در سال ۱۴۰۰، ارزش کل صادرات صنعتی حدود ۴۲/۸ میلیارد دلار بود و سهم این گروه از کل ارزش صادرات گمرکی ۶/۷ واحد درصد در مقایسه با سال قبل از آن افزایش یافت و به ۸۸/۷ درصد رسید. بیشترین سهم از صادرات صنعتی مربوط به زیرگروههای «فرآورده‌های حاصل از نفت و گاز»، «فلزات و مصنوعات آنها» و «مواد پلاستیکی و اشیای ساخته شده از این مواد» بود.

۱ - صادرات گمرکی بدون احتساب معیقات گازی

گزارش اقتصادی و تراز نامه سال ۱۴۰۰

جدول ۵-۱۳- ارزش صادرات کالاهای صنعتی

(میلیون دلار)

سال	درصد تغییر	درصد	سهم(درصد)	سهم
۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰
۹۵۰۶	-۳۶/۶	۲۸/۴	۳۳/۶	۳۰/۷
۱۴۹۹۸	۱۳۱۶۰	۴۵۹۱	۹/۴	۱۰/۷
۲۲۱۰	۵۷۹۴	۱۱۰۵۲	۲۰/۵	۲۵/۸
۶۰۶۳	۶۳۲۱	۷/۵	۲۵/۷	۱۶/۵
۴۲۳۳	۴۶۵۸	۵/۸	۳۵/۶	۲۰/۱
۶۱۰۰	۵۶۸۲	۷۷۰۳	-۶/۸	۱۸/۰
۳۴۷۰۴	۲۸۲۸۸	۴۲۸۲۸	-۱۸/۵	۵۱/۴
جمع کل	۳۴۷۰۴	۴۲۸۲۸	-۱۸/۵	۱۰۰/۰
۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰

رسید. در این سال، زیرگروه «میوه‌های تازه و خشک» با ۱۹/۲ درصد کاهش، بیشترین تاثیر را در کاهش ارزش صادرات گروه کالاهای سنتی و کشاورزی در مقایسه با سال قبل از آن داشت.

در سال ۱۴۰۰، ارزش صادرات کالاهای سنتی و کشاورزی ۱۲/۵ درصد نسبت به سال قبل از آن کاهش یافت و به حدود ۴۶ میلیارد دلار رسید. سهم این گروه از کل ارزش صادرات گمرکی نیز با ۵/۸ واحد درصد کاهش به ۹/۶ درصد

جدول ۶-۱۳- ارزش صادرات کالاهای سنتی و کشاورزی

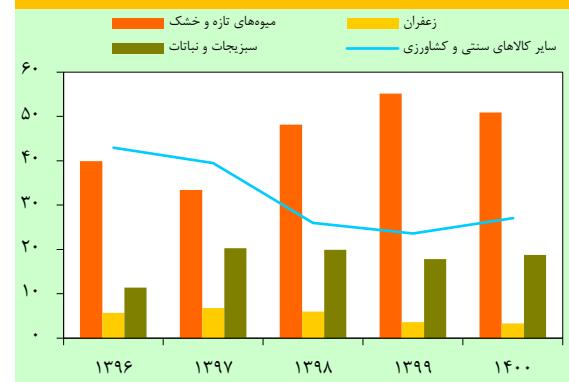
(میلیون دلار)

سال	درصد تغییر	درصد	سهم(درصد)	سهم
۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰
۲۹۲۰	-۱۹/۲	۲۲/۰	۵۵/۱	۵۰/۸
۲۲۹۴	۲۳۵۸	۸۷۰	-۷/۶	۱۷/۸
۹۹۳	۹۴۱	۱۵۴	-۵/۲	-۷/۶
۲۹۷	۱۹۰	۱۲۵۰	۳/۳	۳/۳
۱۲۹۴	۱۲۵۰	۱۲۵۵	-۳۶/۰	-۱۸/۸
۴۹۷۸	۵۳۰۱	۴۶۳۸	-۳/۴	۲۲/۶
جمع کل	۴۹۷۸	۴۶۳۸	-۳/۴	۱۰۰/۰
۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰

«مواد معدنی، سوخت، مواد روغنی و محصولات مرتبط»، «مواد شیمیایی» و «مواد غذایی و حیوانات زنده» به ترتیب با ۲۷/۲، ۲۶/۵ و ۱۰/۵ درصد، بیشترین سهم از ارزش صادرات گمرکی را به خود اختصاص دادند. مجموع سهم کالاهای مزبور با ۳/۸ واحد درصد کاهش نسبت به سال قبل از آن به ۶۴/۳ درصد رسید.

گروههای «مواد معدنی، سوخت، مواد روغنی و محصولات مرتبط»، «مواد شیمیایی» و «مواد خام غیر خوراکی» به استثنای مواد نفتی سوختنی» به ترتیب با ۳۴/۶ و ۱۹/۲ و ۹/۴ درصد، بیشترین سهم از وزن محموله‌های صادراتی در سال ۱۴۰۰ را به خود اختصاص دادند. مجموع سهم گروههای مذکور از وزن صادرات گمرکی معادل ۶۳/۱ درصد بود که در مقایسه با سال قبل از آن حدود ۱/۴ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد.

نمودار ۸-۱۳- ترکیب کالاهای سنتی و کشاورزی صادر شده از نظر ارزش(درصد)

بررسی اقلام صادراتی براساس طبقه‌بندی بین‌المللی در سال ۱۴۰۰ نشان می‌دهد که به لحاظ ارزش، گروههای

واردکننده خالص بوده است. گروه «مواد معدنی، سوخت، مواد روغنی و محصولات مرتبط» بیشترین تراز ثبت و گروه «ماشین آلات و لوازم حمل و نقل» بیشترین تراز منفی را در دوره مورد بررسی داشتند.

مقایسه ارزش صادرات و واردات گمرکی گروههای کالایی براساس طبقه‌بندی بین‌المللی کالا نشان می‌دهد که ایران در گروههای «مواد معدنی، سوخت، مواد روغنی و محصولات مرتبط» و «مواد شیمیایی» صادرکننده خالص و در سایر اقلام،

جدول ۷-۱۳- ارزش گروههای عمدۀ صادراتی براساس طبقه‌بندی بین‌المللی (میلیون دلار)

سهم(درصد)	درصد تغییر	سال	سهم(درصد)	درصد تغییر	سال
۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹
۱۰/۵	۱۷/۱	-۱۴/۱	۶/۰	۵۰/۷۴	۵۹/۰۸
۲۷/۲	۲۷/۵	۳۸/۵	-۳۶/۶	۱۳۱۵۵	۹۴۹۹
۲۶/۵	۲۳/۴	۵۸/۸	-۳/۰	۱۲۸۱۵	۸۰/۷۱
۲/۴	۲/۳	۴۳/۲	-۲۵/۹	۱۱۳۵	۷۹/۳
۳۳/۴	۲۹/۶	۵۷/۸	-۶/۷	۱۶۱۱۹	۱۰۲۱۵
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۴۰/۱	-۱۵/۷	۴۸۲۹۷	۳۴۴۸۵
جمع کل		۴۰۸۸۶		۴۰۸۸۶	

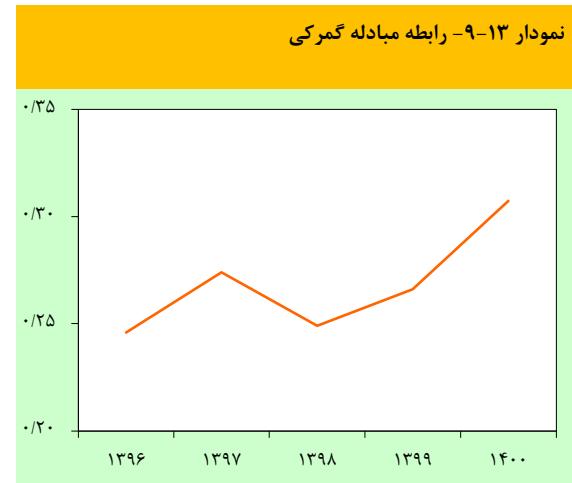
۴-۱۳- رابطه مبادله گمرکی^(۱)

افزایش ۱۱/۶ درصدی قیمت هر تن کالای وارداتی و ۲۹/۱ درصدی قیمت هر تن کالای صادراتی، رابطه مبادله گمرکی را تقویت کرد و با افزایش ۱۵/۷ درصدی از ۰/۲۶۶ در سال ۱۳۹۹ به ۰/۳۰۷ در سال مورد بررسی رسید.

جدول ۸-۱۳- رابطه مبادله بازارگانی(گمرکی) (دلار)

درصد تغییر	سال
۱۴۰۰	۱۳۹۹
۲۹/۱	-۰/۲
۱۱/۶	-۶/۳
۱۵/۷	۶/۶

مأخذ: آمار بازارگانی خارجی کشور، گمرک جمهوری اسلامی ایران

۱- فقط شامل صادرات و واردات گمرکی کشور است؛ بنابراین، رابطه مبادله محاسبه شده در این قسمت با ارقام ارائه شده در فصل دوم (تولید و هزینه ناخالص داخلی) متفاوت است.

توزیع کشوری صادرات نشان می‌دهد که در سال ۱۴۰۰، بیشترین میزان صادرات گمرکی به ترتیب به مقصد کشورهای چین، عراق، ترکیه، امارات متحده عربی، افغانستان، هند، پاکستان، اندونزی، تایلند و عمان انجام شده است. طی سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰، کشورهای جمهوری آذربایجان و روسیه از فهرست ده کشور نخست در زمینه صادرات کالا خارج و کشورهای تایلند و عمان وارد این فهرست شدند. نسبت تمرکز برای سه، پنج و ده کشور اول در این سال، به ترتیب به ۶/۱۰، ۷۴/۱ و ۸۵/۸ درصد رسید که نسبت به سال ۱۳۹۹ نشان‌دهنده کاهش تمرکز صادرات در هر سه سطح می‌باشد.

در سال ۱۴۰۰، مقصد ۹۳/۳ درصد از کالاهای صادراتی کشور به ارزش ۴۵/۱ میلیارد دلار، کشورهای آسیایی بود. قاره اروپا، با اختصاص ۱/۸ میلیارد دلار و سهم ۳/۷ درصدی از صادرات گمرکی کشور، در جایگاه دوم قرار گرفت و پس از آن، قاره‌های آفریقا، آمریکا و اقیانوسیه در رده‌های بعدی قرار گرفتند. توزیع جغرافیایی صادرات کالاهای گمرکی بر حسب گروه کشورها نشان می‌دهد که در سال ۱۴۰۰، ارزش صادرات به کشورهای عضو اسکاپ، کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی، کشورهای عضو اتحادیه پایاپایی آسیایی و کشورهای عضو اتحادیه اروپا به ترتیب به میزان ۱۰/۸، ۳۰/۸، ۳/۴ و ۱/۰ میلیارد دلار تحقق یافت.